

Інституційні одиниці в регіональному інвестиційно-будівельному комплексі

*Торкатюк В.І., Мураєв Є.В., Ігнатова Н.І., Штерн Г.Ю., Канжа Мохамел Алі, Харківська національна академія міського господарства
Бутнік С.В., Харківський національний технічний університет будівництва і архітектури*

Регіональний інвестиційно-будівельний комплекс (ІБК) визначається як регіональна локалізація суб'єктів інвестиційно-будівельної діяльності, які організувалися в спільноту учасників, пов'язаних єдиним списком об'єктів, логістикою, інвестиційними й будівельними ресурсами, а також єдиними предметом і змістом комунікацій. Це визначення є методологічно слушним, оскільки побудоване в рамках прийнятого в економічній теорії поняття "міжгалузевий комплекс"; наведене формулювання відбиває не тільки сукупність суб'єктів, орієнтованих у своїх господарських процесах на кінцевий продукт і об'єднаних системними ризиками, але також і зміст господарських процесів (інвестування, будівництва, експлуатації та споживання), їхній продукт (об'єкт нерухомості) і предметну сферу господарювання. Синтезоване визначення побудовано на основі ознак, що ідентифікують економічне явище та обмежують широту його тлумачення. Водночас є необхідність у тому, щоб доповнити наведене визначення набором формалізованих критеріїв, з урахуванням яких розглядається приналежність суб'єктів до регіонального ІБК. Дослідження інституційної структури останнього дало змогу сформулювати чотири таких критерії, які мають науково-теоретичний характер, позбавлені ситуаційного або часового складника і можуть бути використані для ідентифікації інших регіональних комплексів в умовах інституціональної орієнтованості господарської системи регіону.

Учасники, чиї витрати, доходи або інвестиції включено у вартість сукупного продукту, належать до суб'єктів регіонального ІБК. Кінцевим його продуктом є об'єкт нерухомості. Економічний бік процесу реалізації продукту може бути відбитий у рамках традиційного бюджету інвестиційно-будівельного проекту, що має достатньо уніфіковану форму. Бюджет відображає всі складники інвестиційно-будівельної діяльності (інвестування, будівництво, експлуатацію та споживання), тобто діяльність усіх суб'єктів, що відповідають даному критерію.

Реалізуючи запропонований методичний підхід, доцільно включити в бюджет позиції, що мають не менш як 0,32% від сукупного обігу. Запропонований структурний рівень дає змогу виділити суб'єктів, чия економічна діяльність справляє вплив на кінцеву вартість об'єктів нерухомості – сукупного продукту інвестиційно-будівельної діяльності. Отже, нами обґрунтовано такий економічний критерій включення суб'єктів до складу комплексу, як контракт, і запропоновано метод, що дає змогу визначити структуру досліджуваної соціально-економічної сукупності.

Критерій “інститут” відбиває приналежність суб’єктів до регіонального ІБК за наявності характеристик інституційності, під якими в найбільш узагальненому вигляді маються на увазі модель поведінки і мотивів, усталені й подібні за змістом взаємозв’язки з іншими групами комплексу. За наявності в регіональних ІБК інституційної групи суб’єктів (інституту) мають бути виражені такі особливості:

- комплекс як соціально-економічна система, орієнтована на підприємництво, відповідає загальним інституційним принципам економічної взаємодії його суб’єктів;
- суб’єкти, що належать до одного інституту, позиціонують себе в рамках єдиної ключової компетенції та єдиного виду діяльності (можливі варіації за вторинними факторами конкурентоспроможності);
- визнання іншими учасниками регіонального ІБК заявленої ключової компетенції суб’єктів, вираженої як структурне інституційне утворення (інститут керуючих інвестиційно-будівельними проектами і т. п.);
- схожа поведінка інституційної групи суб’єктів в організації господарської взаємодії з іншими групами (аналогічна логіка контрактних відносин, усталений принцип розрахунку доданої вартості, єдина система умов реалізації технологічного процесу);
- однорідні, прийняті іншими учасниками регіонального ІБК, принципи обчислення вартості продукції (товарів та послуг) суб’єктів і середньої ціни. Формальна можливість калькувати вартість на основі загальноприйнятого принципу дає змогу укласти модель бюджету інвестиційно-будівельного проекту, не звертаючися до потенційних організацій-підрядчиків;
- група суб’єктів додержує внутрішніх соціальних, етичних норм, правил і традицій поведінки в рамках регіонального ІБК. Об’єднання в некомерційні професійні структури, у межах яких формалізуються етичні кодекси, є однією з ознак інституційності.

Оцінити проявленість інституційності у відношенні до групи суб’єктів з методичної точки зору можна, дослідивши фактори регіонального ІБК. По-перше, інститут у наукових і прикладних дослідженнях комплексу чітко асоціюється з певною функцією в інвестиційно-будівельній сфері. При цьому функцію, як правило, розуміють дещо ширше, ніж спеціалізацію за видом діяльності.

По-друге, практично будь-який інститут прагне до об’єднання в рамках професійної спілки, наявність якої дає змогу судити про усвідомлення групою суб’єктів спільності позиціонованого виду діяльності, професійної спеціалізації. Поряд з характерними для інституційних об’єднань зведеннями неекономічних норм та етичних кодексів у межах асоціацій формуються та приймаються типові господарські договори, що формалізують норми господарських відносин. Таким чином, інститут може бути “виявлений” за наявністю добровільного економіко-господарського та соціального саморегулювання, спрямованого на впорядкованість відносин і зниження системних ризиків комплексу.

